

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

SAYGILI VE SEYMAN - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 51041/99)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

27 Haziran 2006

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (51041/99) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülkenin iki vatandaşı Fevzi Saygılı ve Tuncay Seyman'ın (başvuranlar) 27 Temmuz 1999 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur. Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından Kamil Tekin Sürek tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuranlardan ilki Saygılı İstanbul'da yayımlanan «Yeni Evrensel» gazetesinin sahibi, ikincisi Seyman bu gazetenin yazı işleri sorumlusudur.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği (OHAL) 4 Ocak 1999 tarihinde, 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11/e bendi uyarınca OHAL bölgesi kapsamındaki Diyarbakır, Hakkâri, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde *Yeni Evrensel* gazetesinin basımını ve dağıtımını yasaklamıştır.

Başvuranlar 7 Ocak 1999 tarihinde Diyarbakır İdari Mahkemesi'ne müracaat ederek OHAL Bölge Valiliği'nin almış olduğu yasağın iptali ve yürütmenin durdurulması talebinde bulunmuşlardır. Başvuranlar AİHS'nin 6. ve 10. maddelerine atıfta bulunarak bu yasak nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradıklarını öne sürmüşlerdir.

Diyarbakır İdare Mahkemesi 16 Nisan 1999 tarihinde bu talebi reddetmiştir.

Başvurunun AİHM'ye yapıldığı sırada, Yeni Evrensel'in ülkedeki diğer şehirlerde dağıtımı olduğu halde, sözü edilen bölgelerde halen yasak bulunmaktaydı.

HUKUK AÇISINDAN

A. Kabuledilebilirlik hakkında

Başvuranlar ifade özgürlüğünün ihlaline neden olan Yeni Evrensel gazetesine getirilen kısıtlamanın yasallığına karşı çıkılacak bir mahkemenin olmayışından şikayetçi olmakta, bu konuda AİHS'nin 6., 10., ve 14., maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

AİHM, şikayetlerin AİHS'nin 35 § 3. maddesi gereğince dayanaktan yoksun olmadığı tespitini yapmaktadır. Şikayetlerin kabuledilemez bulunması için hiçbir gerekçe yer almamaktadır. Dolayısıyla şikayetler kabuledilmelidir.

B. Esas hakkında

I. AİHS'NİN 10. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin 4 Ocak 1999 tarihli kararı ile Yeni Evrensel gazetesinin OHAL bölgesinde dağıtımının yasaklanmasının bilgi alma ve düşünce özgürlüğü haklarına haksız bir müdahaleyi oluşturduğundan şikayetçi olmakta, AİHS'nin 10. maddesini ileri sürmektedir.

AİHM, Olağanüstü Hal Bölgesinde *Yeni Evrensel* gazetesinin basımına ve dağıtımına getirilen yasağın başvuranların ifade, iletişim ve bütünü itibarıyla fikir özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahaleyi oluşturduğu hususunun taraflar arasında ihtilafa yol açmadığını not etmektedir (Bkz. diğerleri arasında, Association Ekin-Fransa kararı, 39288/98). Bu müdahalenin yasayla öngörüldüğü ve 10 § 2. madde uyarınca toprak bütünlüğünün korunması gibi meşru bir amacı izlediği tespitine karşı çıkılmamaktadır. AİHM bu değerlendirmeyi dikkate almaktadır. Bununla birlikte, yapılan müdahalenin demokratik bir toplum için gereklilik oluşturup oluşturmadığının bilinmesi gerekmektedir.

Hükümet, terörist eylemler nedeniyle hassas bir ortamın hüküm sürdüğü Olağanüstü Hal uygulamasına tabii bir bölgede gazeteye getirilen yasağın «gerekli» ve öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu görüşündedir.

AİHM, benzer sorunları ortaya koyan pek çok davanın AİHS'nin 10. maddesinin ihlali ile sonuçlandığını vurgulamaktadır. AİHM, mevcut başvuruyu yerleşik içtihadı ışığında incelemiş ve Hükümetin davayı farklı sonlandıracak hiçbir tespiti ve delili sunmadığını kaydetmiştir. AİHM, bu bağlamda huzurunda bulunan başvuruyu çevreleyen olayları, özellikle terörle mücadeleyle bağlı güçlükleri dikkate almaktadır (Bkz. İbrahim Aksoy-Türkiye kararı, no: 28635/95, 30171/96 ve 34535/97, 10 Ekim 2000).

AİHM bununla birlikte, Olağanüstü Hal hakkında 2935 sayılı Kanun'un 11 e) bendine ve 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. maddesine dayanan bahse konu önlemin Olağanüstü Hal Bölge valisine yayınların basımını ve dağıtımını yasaklayan geniş bir imtiyaz tanıdığını gözlemlemektedir. AİHS ile örtüşmeyen bu kısıtlamaların öncelikle, yasağın sınırlandırılmasına ve aşırı kullanımına karşı etkili bir hukuki denetimin getirilmesi yönünde yasal bir çerçeve oluşturulması gerekir.

OHAL bölge valisinin dile getirdiği hükümlerin uygulanmasındaki olası suiistimallere karşı sağlanacak güvenceler konusunda AİHM, bu hükümlerin hukuki bir denetimden uzak olduğu gibi, bölge valisinin suç unsurunu teşkil eden kararında hiçbir gerekçeye yer vermediği tespitini yapmaktadır.

İlgili bir denetimin yanı sıra ayrıntılı bir gerekçenin yokluğunda AİHM, Hükümetin adı geçen gazetede yer alan makalelerin terörist eylemleri meşru gösterir nitelikte olması nedeniyle yasaklama kararının alındığı şeklindeki argümanını destekleyememektedir. Söz konusu kısıtlamanın *Yeni Evrensel*'in yayın yoluyla bölgedeki güvenlik güçlerinin faaliyetlerine ağır eleştiriler yöneltmesi ile gerekçelendirildiğine şüphe yoktur. Bununla birlikte, gerekçenin olmayışı bu noktayı açığa kavuşturmaya imkân tanımamaktadır. Üstelik bu doğrultuda idari bir yargı başlatılmasının olanaksız oluşu, söz konusu önlemlerin kaldırılması hususunun sadece tek taraflı bir uygulamadan öteye geçilmemesine ve aynı valiliğin takdir yetkisinin dışına çıkılmamasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak AİHM, yayınların idari yolla kısıtlanması hususunda hukuki bir kontrolün olmamasının başvuranları olası suiistimallerden kaçınacak güvencelerden mahrum bıraktığını hatırlatmaktadır.

AİHM yukarıda dile getirilen tespitler ışığında, yapılan müdahalelerin «demokratik bir toplum için gereklilik» arz etmediği ve izlenen meşru amacın dışına çıktığı sonucuna varmıştır.

Bu durumda AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS’NİN 6. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS’nin 6 § 1. maddesine atıfta bulunan başvuranlar Olağanüstü Hal bölge valiliğinin almış olduğu tedbirlerin yasallığına karşı çıkacak bir yargıya erişim haklarının bulunmadığından şikayetçi olmaktadır.

AİHM, öne sürülen şikayetlerin AİHS’nin 13. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesinin yerinde olacağını kaydetmiştir.

AİHM, AİHS’nin 13. maddesinin iç hukukta Sözleşmenin öngördüğü şekliyle temel hak ve özgürlükleri garanti altına aldığını ifade etmektedir. Bu hüküm Sözleşme nezdinde iç hukukta «savunulabilir» nitelikli bir şikayet içeriğinde bir başvurunun yetkili bir mahkeme tarafından kabulünü öngörmektedir (Bkz. diğerleri arasında Kulda-Polonya kararı no: 30210/96). Ayrıca 13. madde ile öngörülen başvuru hukukta olduğu kadar uygulamada da «etkili» olmalıdır (Bkz. örneğin İlhan-Türkiye kararı, no: 22277/93).

Bununla birlikte, başvuranların şikayetlerinin savunulabilir olduğuna itiraz edilmemektedir. Ayrıca AİHM’nin daha önce de dile getirdiği üzere, OHAL Bölge valisinin bölgede yayınların basımını ve dağıtımını yasaklayıcı tedbirlerinin hukuki bir denetimden uzak oluşu, sözkonusu önlemlerin kaldırılması konusunun tek taraflı bir uygulamadan öteye geçmemesine ve aynı valiliğin takdir yetkisinin dışına çıkılmamasına yol açmaktadır.

AİHM bu nedenle, Olağanüstü Hal Bölge valisi tarafından başvuranlar hakkında alınan önlemlere ulusal mahkeme önünde karşı çıkılacak bir başvuru yolunun mevcut olmaması nedeniyle AİHS’nin 13. maddesinin ihlal edildiği görüşüne varmaktadır.

III. AİHS’NİN 10. MADDESİYLE BİRLİKTE 14. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar AİHS’nin 10. maddesiyle birlikte 14. maddesine atıfta bulunarak sözkonusu gazetenin olağanüstü hal bölgesinde yasaklanmasının siyasi görüşlerine ve etnik kökenlerine dayalı bir ayrımı oluşturduğunu ileri sürmektedirler.

AİHS’nin 10. maddesinin ihlal edilmesi ile varılan sonuç ışığında AİHM, 14. maddeye yönelik şikayeti ayrıca incelemeyi gerekli görmemiştir.

IV. AİHS’NİN 41. MADDESİ’NİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Maddi ve manevi tazminat

Başvuranlar 60.000 Euro maddi, 5.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmıştır.

AİHM, dava dosyasında yer alan unsurlardan maddi bir zararın varlığının kanıtlanmadığını hatırlatarak bu talebi reddetmiştir (Bkz. Demir ve diğerleri-Türkiye kararı, 23 Eylül 1998).

Buna karşın, manevi zararlarla ilgili olarak, AİHM başvuranların yalnızca ihlal kararının tespitiyle giderilemeyecek sıkıntılara maruz kaldıklarını belirtmektedir. AİHS'nin 41. maddesi uyarınca hakkaniyete uygun olarak başvuranların her birine 2.500 Euro manevi tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Masraf ve harcamalar

AİHM nezdinde yapmış oldukları yargı giderleri için başvuranlar 3.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet bu miktarı aşırı bulmaktadır.

AİHM, hakkaniyete uygun olarak başvuranlara bu yönde 1.500 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

C. Gecikme faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir* olduğuna;
2. AİHS'nin 10. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 13. maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. Başvuranların AİHS'nin 10. maddesiyle birlikte 14. maddesine yönelik şikayetlerinin incelenmesine *gerek olmadığına*;
5. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek ve her türlü vergiden muaf tutulmak üzere Savunmacı Hükümetin başvuranların her birine 2.500 (iki bin beş yüz) Euro manevi tazminat ve yargı giderleri için başvuranlara birlikte 1.500 (bin beş yüz) Euro ödemesine;
- b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz uygulanmasına;
5. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77 §§ 2. ve 3. maddesine uygun olarak 27 Haziran 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

